

Siyasi İzolasyondan Normalleşmeye: Fransa'da Ulusal Cephe (FN) Örneği

Şenol ARSLANTAŞ¹



Öz



Makale Türü
Derleme Makale

Başvuru Tarihi
06.04.2023

Kabul Tarihi
30.06.2023

DOI
10.47140/kusbder.1278282

Bu makale, Fransız siyasetinin en önemli aktörleri arasında yer alan Ulusal Cephe'nin (FN) tarihsel evrimini eleştirel bakış açısıyla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde Batı Avrupa'daki en güçlü aşırı sağ parti konumunda bulunan FN, uzun yıllar boyunca karantina hattı uygulamasıyla karşı karşıya kalmasına rağmen ulusal siyaset ve kamusal söylem üzerinde etkili oldu. Araştırma, spesifik olarak bu başarının nedenlerine yoğunlaşmaktadır. Bu kapsamda göç, Avrupa entegrasyonu ve ulusal ekonomi başta olmak üzere FN'nin yükselişine zemin hazırlayan koşullar kapsamlı biçimde ele alınmaktadır. Aynı zamanda çalışma kapsamında 2011'de yaşanan lider değişimi sonrasında partinin ana akımlaşmasına yol açan nedenler tartışılmaktadır. Ana akım aktörlerin toplumsal taleplere yanıt vermemesi ile aşırı sağ söylemin ana akımlaşmasının FN'nin başarısında belirleyici olduğu savunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Aşırı sağ, Front National, Jean-Marie Le Pen, Marine Le Pen, popülizm, aşırı sağ.

Atıf için: Arslantaş, Ş. (2023). Siyasi İzolasyondan Normalleşmeye: Fransa'da Ulusal Cephe (FN) Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 107-134

¹Sorumlu Yazar: Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, E-posta: senol.arslantas@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3320-8652>

From Political Isolation to Normalisation: The Case of the National Front (FN) in France

Şenol ARSLANTAŞ²



Abstract



Article Type

Review Article

Application Date

2023-04-06

Acceptance Date

2023-06-30

DOI

0.47140/kusbder.1278282

This article aims to analyze the historical evolution of the National Front (FN), which is among the most prominent actors in French politics, from a critical perspective. Currently, FN is the strongest extreme-right party in Western Europe and has highly impacted national politics and public discourse despite facing isolation for decades. This research specifically focuses on the reasons behind this success. In this framework, some particular conditions that have paved the way for the rise of the FN, such as immigration, European integration, and the national economy, are extensively investigated. Additionally, the reasons that led to the mainstreaming of the party following a leadership change in 2011 are examined. It is argued that the failure of mainstream actors to respond to societal demands and the mainstreaming of extreme-right discourse have been critical factors in the success of the FN.

Keywords: Extreme right, Front National, Jean-Marie Le Pen, Marine Le Pen, populism, extreme right.

For Reference: Arslantaş, Ş. (2023). Siyasi İzolasyondan Normalleşmeye: Fransa'da Ulusal Cephe (FN) Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 107-134

²Assistant Professor, Istanbul University, Faculty of Political Sciences, Department of Political Science and International Relations, Department of Political Science, E-mail: senol.arslantas@istanbul.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3320-8652>

Giriş

Fransız parti sisteminin en önemli ve kurumsallaşmış aktörlerinden biri olan Ulusal Cephe (Front National, FN) ya da 2018'den itibaren yeni adıyla Ulusal Birlik (Rassemblement National, RN), seçim performansı itibarıyla Batı Avrupa'nın¹ en başarılı aşırı sağ partisidir.² Yaklaşık 50 yıla yayılan inişli çıkışlı bir tarihi olan parti, her ne kadar erken dönemlerinde kayda değer bir çıkış yakalayamasa da, 1980'lerin ortalarından itibaren yeni meseleleri parti rekabetinin merkezine yerleştirerek siyasette ön plana çıktı.

Kuruluşundan itibaren komünizm karşıtlığı, göçmen karşıtlığı ve Avrupa entegrasyonu karşıtlığı gibi çeşitli pozisyonları benimseyen parti, ana akım siyasetin yeni meseleleri görmezden geldiği bir iklimde kamusal söylem üzerinde etkili olmaya başladı. Bununla birlikte sosyalist ve muhafazakarların medya ve anti-faşist hareketlerle işbirliği içerisinde hareket ederek ördüğü karantina hattı (cordon sanitaire) uygulaması, aşırı sağı frenlemek için uzun yıllar boyunca hemen hemen kusursuz biçimde çalıştı. Özellikle seçim sisteminde yapılan çeşitli değişiklikler ve partinin koalisyon hükümetlerinden dışlanması gibi stratejilerle FN, siyasal sistemden büyük oranda marjinalize edildi.³ Dolayısıyla FN, her ne kadar seçimlerde yükselen bir grafik sergilese de, parlamentoda bu performansa paralel şekilde temsil edilmedi.

Tüm engellemelere rağmen FN, 1990'lardan itibaren dikkat çekici bir yükseliş eğilimi içerisine girdi ve adaylarıyla 2000'lerde yapılan üç Başkanlık seçiminde (2002 seçimlerinde Jean-Marie Le Pen, 2017 ve 2022 seçimlerinde Marine Le Pen) ikinci turda yarışmaya hak kazandı. Bu dikkat çekici gelişme, bir yandan Fransız parti sisteminin geleneksel ayarlarının bozulduğunu teyit ederken, diğer yandan ise dışlayıcı ve ötekileştirici aşırı sağ söylemin ana akımlaşması tehlikesi barındırmaktadır.

Fransa'da yaşanan bu radikal siyasi değişim, merkez aktörlerin içerisine girdiği bunalım ile Avrupa entegrasyonu, göçmen meselesi, küresel ekonomik kriz ve parti liderliği değişimi gibi unsurların içerisinde yer aldığı birbiriyle bağlantılı bir dizi kritik gelişmenin

¹ Avrupa'da aşırı sağ kategorisinde yer alan diğer partilerden bazıları ise şunlardır: Hollanda'da Özgürlük Partisi (PVV), Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), Danimarka Halk Partisi (DF), İsviçre Halk Partisi (SVP), Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), Gerçek Finler Partisi (PS), İtalya'da Kuzey Ligi (LN), Polonya'da Hak ve Özgürlük Partisi (PiS), Macar Yurttaş Birliği (Fidesz), Belçika'da Vlaams Belang (VB), İsveç Demokratları (SD).

² Aşırı sağ partiler, literatürde faşist, neo-Nazi, ultra sağ ya da radikal sağ gibi kavramlarla da tanımlanmaktadır. Aşırı sağ partiler, karakteristik olarak faşizme sempati beslemekle birlikte savaş sonrası dönemde hayatta kalabilmek ve böylece parti kapatmalardan kurtulabilmek için ideolojilerini yumuşatma yoluna gittiler. Bu partiler, ultra-milliyetçi, ırkçı, güçlü devletten yana, yabancı düşmanı ve parlamenter demokrasi karşıtı aktörler olarak tanımlanabilir. Aşırı sağ üzerine yapılan çeşitli kavramsal ve teorik tartışmalar için bkz. Mudde, 1995, 2000; Eatwell, 2003, 2004; Hainsworth, 2008; Golder, 2016.

³ Bu dışlama stratejisinin bir benzeri, merkez sol ve sağ tarafından İtalyan Komünist Partisi'ne (PCI) karşı uygulandı. PCI'nın 2. Dünya Savaşı sonrasındaki büyük seçim başarılarına rağmen uzun yıllar boyunca koalisyonlardan dışlanmasının arkasında bu strateji yatmaktadır.

neticesinde gerçekleşti. Bu çalışmada, FN'nin ortaya çıkışı ve evrimi, belirtilen hususlar bağlamında eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Araştırmada FN'nin yükselişinde ana akım siyasetin vatandaşların taleplerine yabancılaştırılması ile aşırı sağ söylemin ana akımlaşmasının etkisi olduğu savunulmaktadır.⁴

Bu arka plan ekseninde, çalışmanın birinci bölümü, FN'nin kuruluşunda etkili olan politik, iktisadi ve sosyal gelişmeler ile partinin ideolojik ve siyasal formasyonuna odaklanmaktadır. Aynı zamanda partiye yönelik uygulanan izolasyon mantığının gerekçeleri sıralanmaktadır. 1972-1980 yılları arasını ele alan bu dönem, FN'nin parti sistemine tali yönden eklemlendiği ve dolayısıyla önemsiz bir aktör görünümünde olduğu kısa süreci kapsamaktadır. Araştırmanın ikinci bölümü ise partinin göç ve Avrupa entegrasyonu gibi önemli konuları politize ederek atılım içerisine girdiği döneme yoğunlaşmaktadır. 1981-2010 yılları arasını kapsayan bu dönemde FN, güvenikleştirme stratejisi izleyerek ve ana akım siyasetin atıllığına karşılık kamusal söylemi etkileyerek siyasette ön plana çıktı. Üçüncü bölümde ise 2011 yılında yaşanan lider değişimi sonrasında partinin izlediği normalleşme stratejisinin imkân ve sınırlılıkları tartışılmaktadır. Çalışma, araştırma bulgularının tartışıldığı sonuç bölümüyle tamamlanmaktadır.

İzolasyon Dönemi (1972-1980): Kuruluş Sürecinde FN

Ulusal Cephe (National Front, FN), 1972 yılında Vichy yanlıları, Gaulle karşıtları, Poujadistler, Katolik köktenciler, Petaincılar ve neo-faşistler gibi Fransız aşırı sağının çeşitli unsurlarının bir araya gelmesiyle kuruldu (Aslan, 2016, s.230). Bu dönem, ülkede yüksek ekonomik büyüme ve refahla anılan ve yaklaşık 30 yıl süren görkemli dönemin (les trente glorieuses) sona ermesi itibarıyla önemlidir. Bu görkemli dönemin ardından Fransa'da ekonomik resesyon, iktisadi yeniden yapılandırma, sanayisizleştirme, kentsel çürüme, artan eşitsizlikler ve gerileyen yaşam standartları ön plana çıktı (Shields, 2006, s.121). Bu gelişmelerin yol açtığı sosyal kutuplaşma ve siyasi memnuniyetsizlik, geniş yığınların kendisini tehdit altında hissetmesine neden olarak FN gibi yeni aktörlerin gelişimi için uygun bir zemin hazırladı.

İdeolojik açıdan değerlendirildiğinde, FN'nin 1789 Fransız Devrimi'ne karşı çıkanların değerlerini ve taleplerini temsil etmeyi amaçladığı ve bu itibarla Cumhuriyet değerleriyle ve liberal parlamenter sistemle çekişmeyi yansıtan gelenekselci yaklaşıma yaklaştığı görülmektedir. Aynı zamanda anti-Semitizm ile Fransa'nın Prusyalılar tarafından 1871'de yenilgiye uğratılmasının ardından soldan sağa kayan milliyetçilik de partiyi etkiledi. Yine FN'nin sol ve özellikle komünizm karşıtlığına dayandığı ifade

⁴ Bununla birlikte aşırı sağın akımlaşmasını mümkün kılan tek bir nedenin olmadığı not edilmektedir. Bu açıdan geleneksel aktörlerin ideoloji ve iktidar pratikleri açısından benzeşmesi, bu aktörlerin toplumsal talepleri karşılamadaki yetersizlikleri, aşırı sağın işine yarayan göç ve güvenlik gibi konuların siyasi tartışmaları domine etmesi, terör saldırıları gibi birçok neden sıralanabilir.

edilebilir. Sosyal ve iktisadi düzende değişim hedefleyen 1968 hareketi ile 1972’de sosyalistler ve komünistler arasında kurulan geniş sol ittifak, bu açıdan partinin hedef tahtasında yer aldı.

1970’lerde FN, en çok aşırı sağ Yeni Düzen (Ordre Nouveau, ON) hareketinden etkilendi. Neo-faşist İtalyan Sosyal Hareketi’nin (Movimento Sociale Italiano, MSI) başarısından yola çıkan ve 1969 yılında kurulan bu hareket, 1973 yasama seçimleri için aşırı sağ adayları bir araya getirmeyi amaçlayan bir milliyetçi cephe şeklinde faaliyet gösterdi. ON, radikallerin sokakta solla savaşaacağı; ılımlıların ise toplumda saygı kazanacağı ve yeni gruplara sesleneceği ikili bir strateji izledi. Anti-liberal, anti-kapitalist ve anti-Marksist nitelikleri ön plana çıkan bu hareket, göçmen karşıtı faaliyetleri sırasında komünistlerle yaşadığı şiddetli çatışmalar neticesinde yasaklandı (Copsey, 1997, ss.101-116).

Yeni Düzen’e ek olarak, FN’nin ideolojik formasyonunda Yeni Sağ (Nouvelle Droite, ND) düşüncesi de etkili oldu. Kuruculuğunu Alain de Benoist’in yaptığı Yeni Sağ, Avrupa Uygarlığı Araştırma ve Çalışma Grubu (Groupement de Recherche et d’Études pour la Civilisation Européenne, GRECE) tarafından temsil edildi (Frigoli ve Ivaldi, 2019, s.65). Aşırı sağın 1960’lardaki başarısızlığının ardından⁵ onu faşizm/Nazizm özdeşliğinden çıkarmayı amaçlayan entelektüel bir akım olarak ortaya çıkan ND, kolektif kimlikleri savunurken, egaliteryanizme ise karşı çıktı (McCulloch, 2006, s.160). Aşırı sağın şeytanlaştırılmasını engellemek için önerdiği stratejiler nedeniyle dikkatleri üzerine çeken ND, aşırı sağın kafatasçı ırkçılığı yerine bireysel kültürlerin önemine vurgu yaptı.⁶ Bu minvalde “ırk” yerine “kültür” kavramını ön plana çıkaran hareket, kültürlerin birbirlerinden farklı olduğunu kabul etmekle birlikte “eşit” olduklarını savundu. Ayrıca iyi ve kötü kültür ayrımını reddetti ve Batı kültürünün diğer kültürlerle üstün olmadığını savundu. Bununla birlikte kültürlerin birbirine karıştırılmaması gerektiğini ileri süren ND, her kültürün kendi sosyal ve coğrafi alanında yaşaması gerektiğine vurgu yaptı. Bu minvalde, örneğin Fransa, Fransız kültürü için, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ise İslam kültürünün yaşaması için uygundur. Bu minvalde FN’nin ideolojik kodları itibarıyla dışlayıcı topluluk fikrine, çokkültürlü topluma duyulan korkuya ve Yeni Sol’u hedef alan karşı devrim düşüncesine dayandığı söylenebilir (bkz. Ignazi, 2003).

Parti ideolojisi, diğer taraftan 1970’lerde otoriter lider figürüyle desteklendi. Esasen FN, kuruluş döneminde sistem karşıtlığını gizlemek amacıyla diğer yöneticilere kıyasla daha ılımlı bir profil çizen Jean-Marie Le Pen’i liderliğe getirdi. 1956 yılında Poujadist

⁵ Naziler ve Vichy rejimiyle işbirliği nedeniyle savaş sonrası dönemde gözden düşen Fransız aşırı sağ, dekolonizasyon süreciyle birlikte yeniden canlandı.

⁶ Yeni Sağ’ın teorisyeni Alain de Benoist, Gramsci’den etkilenecek kültürel alanı istila etmeyi ve hegemonik sol kültüre karşı aşırı sağ karşı-kültürü inşa etmeyi önerdi (Bell, 1994, s.227).

hareketten⁷ milletvekili seçilen, sonrasında albüm yapan ve bir hayranının kendisine bıraktığı servetle zenginleşen Le Pen, Charles de Gaulle'nin Cezayir'i dekolonize etme girişimine karşı çıkarak Cezayirli Müslümanların asimilasyonunu savundu.⁸ Cezayir'de yaptığı askeri görev sırasında ise Ulusal Kurtuluş Cephesi (FLN) destekçilerine işkence etmekle suçlandı. Her ne kadar diğer birçok parti üyesinin aksine aşırı sağ Yeni Düzen'in üyesi olmasa da Le Pen, gaz odalarının 2. Dünya Savaşı'nda sadece bir "ayrıntı" olduğunu ifade ederek ve faşist Mareşal Pétain'a destek vererek aşırı sağla bağlantılarını açıkça ortaya koydu (Singer, 1991, s. 369).

Seçim sonuçları açısından değerlendirildiğinde ise 1970'lerde FN, göç meselesinin mobilize edici etkisinin sınırlı olması, politik kültürde sola kayış, parti içi hizipçilik ve parti finansmanında yaşanan zorluklar gibi çeşitli sınırlılıklar nedeniyle seçimlerde başarısız oldu. Le Pen ise 1974 Başkanlık seçimlerinde yüzde 1'den daha az oy aldı ve 1981 seçimlerinde aday olması için gerekli imza sayısına ulaşamadı (bkz. Tablo 1).

FN'nin ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldığı 1970'lerde Fransız sağ ve solu ise yeniden örgütlendi. Bu minvalde sağda Jacques Chirac, 1976'da Gaullle destekçisi Cumhuriyet için Birlik (Rassemblement pour la République, RPR) partisini kurarken; de Gaulle karşıtı sağ ise Valery Giscard d'Estaing'ın liderliği altında 1978 yılında Fransız Demokrasisi için Birlik (Union pour la démocratie française, UDF) çatısı altında birleşti. Kısa sürede RPR, kültürel korumacılığı ve Avrupa şüpheliğini destekleyerek UDF'yi saf dışı etmeyi başardı. Fransız solunda ise François Mitterand liderliğindeki Sosyalist Parti (Parti Socialiste, PS), ilk kez 1978 yasama seçimlerinde Komünist Parti'yi (Parti Communiste Français, PCF) geçerek tarihi bir başarıya imza attı. Bu seçimlerin ardından PS, ülke solunu domine ederek iktidarın kapısını araladı.

⁷ 1953'te kurulan Poujadist hareket ya da Esnaf ve Sanatkarları Savunma Birliği (L'Union de défense des commerçants et artisans, UDCA), Fransız modernleşmesine ve sanayileşmesine karşı çıkan vergi karşıtı sağ temsil etmektedir. Sol sendikalara, siyasi sınıfa ve büyük ticari firmalara karşı çıkan bu hareket, 1956 parlamento seçimlerinde yüzde 11.6 oy aldı (bkz. Bell, 1994, s.235).

⁸ Fransa'da yaygın Arap karşıtlığı, tarihsel açıdan dekolonizasyon döneminin ürünüdür. FN, bu süreçte Gaulle destekçilerini yozlaşmış olmakla ve komünistlerle işbirliği yapmakla suçladı.

Tablo 1. FN Adaylarının Fransız Başkanlık Seçimleri Performansı

Başkanlık Seçimleri Dönemi	Başkan Adayı	1. Tur Oy Oranı (%)	2. Tur Oy Oranı (%)
1974	Jean Marie Le Pen	0.7	-
1981	-	Aday seçimlerde yarışmak için gerekli imza sayısına ulaşamadı.	-
1988	Jean-Marie Le Pen	14.4	-
1995	Jean-Marie Le Pen	15	-
2002	Jean-Marie Le Pen	16.9	17.8
2007	Jean-Marie Le Pen	10.4	-
2012	Marine Le Pen	17.9	-
2017	Marine Le Pen	21.3	33.9
2022	Marine Le Pen	23.2	41.5

Kaynak: Fransız İç İşleri Bakanlığı websitesi, <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats>.

Atılım Dönemi (1981-2010): Ana Akım Siyasetin Atıllığı Bağlamında Yeni Meselelerin Politizasyonu

Fransız siyasetinin çift kutuplu (sağ – sol) yapısı, 1980’lerin başından itibaren FN’nin yükselişe geçmesiyle birlikte değişti.⁹ Bu dönem, özellikle göç, hukuk, yasa, düzen ve çokkültürlülük gibi temaların ulusal siyasette ön plana çıkması itibarıyla dikkat çekicidir. FN, 1980’lerin başından itibaren partinin de facto iki numarası olan Jean-Pierre Stirbois’in etkisiyle ana akım aktörlerin görmezden geldiği göç meselesine yatırım yaptı. Partinin göç meselesine yoğunlaşmasında 1980 tarihli Bonnet yasası, yüksek işsizlik ve eşitsizlik, Cumhurbaşkanı Giscard’ın müdahaleci göç politikası, solun ırkçılığı meşrulaştıran bazı uygulamaları, PS’nin pasif göçmen politikası, bazı banliyölerde yaşanan şiddet olayları ile medyanın tavrı gibi gelişmeler etkili oldu (Copsey, 1997, s. 107).

Esasen tarihsel olarak göç konusuna yabancı olmayan Fransa, kayda değer biçimde 1945 sonrası dönemde dışarıdan ciddi bir göç almayı sürdürse de, ülkede göç meselesine ilişkin tartışmalar uzun bir süre boyunca gündemde yer almadı. Meselenin politize edilmemesinde yaşanan yüksek ekonomik büyümenin ve emek kıtlığının etkisi oldu. Ancak 1970’lerden itibaren ekonomik büyümenin sona ermesiyle birlikte siyasi tartışmalarda göç konusu ön plana çıktı. Ulusal parti rekabeti üzerinde ciddi bir etkiye sahip olan göç konusu, öncelikle banliyölerin tarihiyle birlikte ele alınmalıdır. 1970’lerden itibaren polis gözetimi altında olan banliyöler, yer yer polis ve genç

⁹ Aynı dönemde diğer Batı Avrupa ülkelerinde de yeni aktörlerin -milliyetçi popülist sağ partiler ve Yeşiller gibi- siyasete girişiyle birlikte kapsamlı değişimler meydana geldi. Batı Avrupa parti sistemlerinin 1970’ler ve 1980’lerdeki dönüşümü, bölünme temelli siyasete darbe vurdu. Bu açıdan kimlik siyasetinin yükselmesi, sınıf ve din temelli geleneksel bölünmelerin solması anlamına gelmektedir (bkz. Bornschiev ve Kriesi, 2013).

göçmenler arasında şiddetli çatışmalara sahne oldu. Ayrıca özellikle Kuzey Afrika’dan (Cezayir, Tunus ve Fas) gelen göçmenleri kriminalize eden yargı sisteminin müdahalesiyle bu süreçte binlerce göçmen sınır dışı edildi. Özellikle Müslüman nüfus, ülkenin seküler yapısına tehdit olarak sunuldu ve suçla ilişkilendirildi. Yine göçmenler, Fransa’da gündelik yaşamda baskıcı ve aşağılayıcı uygulamalara maruz kaldı. Sonuç olarak, göç konusunda evrensel politik değerlerin tutarsız biçimde uygulanmasıyla banliyölerde yaşayanların karşılaştığı sorunlar, uzun yıllar boyunca sistematik biçimde göz ardı edildi (Boubeker, 2013, s. 185).

Fransız cumhuriyetçiliğinin post-kolonyal dönemin gerginliklerini taşıdığını gösteren bu gelişmelere karşılık, 1980’lerde François Mitterand önderliğinde iktidarı ele geçiren sosyalistler, banliyölerin rehabilitasyonu fikrini savundu. Bu süreçte tanınma ve eşitlik talebinde bulunan göçmen gençlerin kamusal tartışmalarda görünürlüğü arttı (Boubeker, 2013, ss.186-187). Her ne kadar Fransız cumhuriyetçiliğinde etnisiteye bakılmadan herkesin vatandaş olabileceği kabul edilse ve kan bağı ya da ortak ata düşüncesi reddedilse de, ulusal entegrasyonda baskıcı ve kolonyal dönemin izlerini yansıtan asimilasyoncu bakış açısı güç kazandı (bkz. Laborde, 2008). Diğer bir deyişle, İngiliz ve Amerikan çokkültürlülüğü modellerinden farklı olarak, Fransa’da vatandaşlık ve kimlik meselesine bakışta beyaz Fransız kültürü şeklinde cisimleşen ve beyaz olmayan kültürleri dışlayan tek kültürlülük anlayışı egemen hale geldi (Bastow, 2018, s.21).¹⁰ Göçmen karşıtlığı, Fransa’da “ötekinin reddi” yoluyla kolonyal düzendeki tahakküm ilişkilerinin sürdürülmesinin amaçlandığını ortaya koymaktadır. 1980’lerde göçmen işçilerin ve ailelerinin ülkede kalıcı olduğunun anlaşılmasıyla belirginlik kazanan bu durum, “Müslüman diğerleri”nin dışlanması yoluyla Fransız toplumundaki sınıfsal farklılıkların göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir.

Göç meselesine bakışta FN, “ırk temelli bir kast sistemi” yaratmaya yönelerek Kuzey Afrikalı göçmenlerin çocuklarını toplumsal/kültürel hiyerarşinin en altına koydu ve faşist bir tonla yerli nüfusa seslenerek göçmenleri kamusal alandan dışlamaya yöneldi. Bununla birlikte parti, faşist partilerle özdeşleştirilmekten kurtulmak için doğrudan ırkçı bir söylem kullanmak yönelmek yerine, Yeni Sağ’ın etkisiyle ve kolonyal mirası yansıtacak biçimde kültürlerin uyumsuzluğu fikrine ağırlık verdi.¹¹ Her ne kadar kültürlerin uyumsuzluğu iddiası, ucuz göçmen emeğinin kar maksimizasyonu ve diğer ülkelerle rekabet gücünün artırılması için kullandığı dönemlerde ön plana çıkmasa da, Fransız ekonomisinin içerisine girdiği bunalımın ardından güncellik kazandı (Juge ve Perez, 2006, s.196). 1980’lerden itibaren ulusal ekonomi ne zaman krize girse, göçmenler, krizin olumsuz sosyal etkilerinin -yüksek işsizlik ve yoksulluk gibi-

¹⁰ Bu açıdan FN, etnik azınlıkların Cumhuriyetin norm ve değerlerini içselleştirmesini ve Fransız kültür ve geleneklerine bağlı olmasını şart koştu (bkz. Murray, 2016, s.4).

¹¹ Eatwell (2003), aşırı sağın kendisini faşizm ve Nazizm dışında tanımladığı ve ulusal geleneği temsil etmeye yöneldiği durumlarda daha başarılı olduklarını not eder.

müsebbibi olarak lanse edildi ve merkez aktörlerin de onayıyla ulusa tehdit olarak sunuldu.

1980'lerden itibaren FN, özellikle yeterince asimile olmadıkları gerekçesiyle Kuzey Afrika orijinli göçü hedef aldı ve ülkeye göçün sınırlandırılması talebinde bulundu. Buna karşılık Fransız solu ise her ne kadar anti-faşist ve çokkültürlülüğü destekleyen bir yapıya sahip olsa da, göçmen karşıtlığını engellemeye yönelik alternatif bir söylem geliştiremedi. Aksine, bazı komünist belediyelerin uygulamalarıyla göç olgusu, kıt sosyal kaynaklara sahip olabilmek için göçmenler ve yerli Fransızlar¹² arasında yaşanan rekabete indirildi.¹³ Bunun neticesinde 1980'lerde göçmen aileler, konut, okul ve hatta bazı kamu hizmetlerinden dışlandı. Ülkede yabancı isimle iş bulmak zorlaştı ve etnik azınlıklar polis tarafından hedef alındı. Benzer biçimde siyasi dışlama belirgin hale geldi ve parlamentoda göçmenlerin temsili hep sorunlu oldu (bkz. Murray, 2016, s.4).

Göç konusunun parti rekabetinde artan etkisini gösterir biçimde merkez sağın konuya ilişkin tavrında bazı radikal değişimler meydana geldi. Örneğin merkez sağ Giscard D'Estaing (1973-1981 yılları arasında Cumhurbaşkanı), göçmenleri "istilacılara" benzettirirken; Chirac ise göçmen komşuların kokusu ve sesinden rahatsız olan Fransız ailelerine sempati duyduğunu belirtti (Bell, 1994, s.237). Merkez sağın göçmen karşıtı pozisyona savrulmasına rağmen FN, mesele sahipliği (issue ownership) bağlamında düşünüldüğünde, 1980'lerde parti sisteminde göç konusuyla birlikte anılan temel aktör olmayı başardı. Bununla birlikte merkez sağ, merkez solla birlikte FN'yi koalisyonlardan dışladı ve böylece kamusal söylem üzerinde artan etkisine rağmen aşırı sağın hareket alanını daralttı.

Fransa'da 1980'lerde göçmen meselesinin siyasi tartışmaları domine etmesi ve özellikle alt sınıfların konuya ilişkin duyarlılıklarının artması, FN'nin programında da kapsamlı değişiklikleri beraberinde getirdi. Her şeyden önce parti, alt sınıfların taleplerini temsil etmek için erken dönemlerindeki neoliberalizm yanlısı çizgisini ve refah devleti karşıtı pozisyonunu revize etmek durumunda kaldı. Örneğin krizlerden en fazla etkilenen işçi sınıfının desteğinin alınması için ekonomiye devlet müdahalesinin meşrulaştırıldığı sosyal bir model benimsendi. FN'nin iktisat programının görece sola kayması,¹⁴ 1980'lerin başından itibaren Fransız ekonomisinin yapısal dönüşümü neticesinde sendikaların güç kaybettiği, PCF'nin gözden düştüğü ve

¹² Bu yerlici (nativist) nitelik, kendisini göçmen karşıtlığı ve milliyetçilik şeklinde cisimleştirmektedir (Mudde, 2007). Kayda değer biçimde emek piyasası rekabeti teorisi (labor market competition theory), yerli halkın iş ve ücret kaybı korkusu nedeniyle yeni gelenleri kendilerine tehdit olarak algıladığını savunmaktadır (bkz. Pardos-Prado ve Xena, 2019).

¹³ Her ne kadar PCF, meselenin kazanani olmasa da, ortada bir "sorun" olduğuna işaret ederek FN'nin önünü açtı.

¹⁴ Diğer Batı Avrupa ülkelerindeki aşırı sağ akımlarla karşılaştırmalı bir analiz için bkz. Kitschelt, 2007.

PS'nin sağa kaydığı bir konjonktürde gerçekleşti.¹⁵ FN, sosyo-ekonomik öncelikleri açısından stratejik olarak sola kaymakla birlikte sınıf siyaseti yürütmekten kaçındı. Bu nedenle işçi sınıfı, sınıf kimliğinin erozyonu pahasına kimlik meselelerine hassas hale getirildi. Özellikle eski sanayileşmiş komünist bölgelerde FN'nin oylarında ciddi bir artışın meydana gelmesi, Fransız işçi sınıfının ideolojik ve siyasi pozisyonunun değiştiğini ortaya koymaktadır.¹⁶

FN'nin güçlenmesi, her ne kadar başlangıçta Mitterand'ın sağı bölme planlarıyla örtüşse de, 1985'te çoğunluk sisteminden nisbi temsil sistemine geçilmesiyle birlikte aşırı sağ mecliste güçlü biçimde temsil edildi. FN, bu minvalde 1986 parlamento seçimlerinde yüzde 9.6 oyla 35 sandalye kazanarak büyük bir çıkış yakaladı (bkz. Tablo 2). Bu başarı, Le Pen'in söylemini sertleştirmesine ve Eylül 1987'de Holokost'un tarihte sadece bir "detay" olduğunu iddia etmesine zemin hazırladı. 1988 Başkanlık seçimlerinde Jean-Marie Le Pen, yüzde 14 oy alarak başarısını sürdürse de (bkz. Tablo 1), bu kez merkez sağın etkisiyle seçim sistemi 1988'de çoğunlukçu iki turlu sistem şeklinde değiştirildi. Bu değişikliğin neticesinde FN, yüzde 9 oy almasına rağmen 1988 parlamento seçimlerinde yalnızca 1 sandalye kazanabildi.

Tablo 2. FN'nin Fransız Parlamento Seçimleri Performansı

Parlamento Seçimleri Dönemi	Oy Oranı (%)	Parlamento Seçimleri Dönemi	Oy Oranı (%)
1973	0.5	-	-
1978	0.3	-	-
1981	0.1	-	-
1986	9.6	-	35
1988	9.6	1.1	1
1993	12.6	5.9	-
1997	14.9	5.7	1
2002	11.4	1.9	-
2007	4.3	0.1	-
2012	13.6	3.7	2
2017	13.2	8.8	8
2022	18.7	17.3	89

Kaynak: Fransız İç İşleri Bakanlığı websitesi, <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats>.

¹⁵ 1980'lerin ortalarından itibaren Mitterand'ın Keynezyenizm yanlısı uygulamalarının son bulmasının ardından PS, neoliberal Avrupa entegrasyonunu destekledi. 1990'larda ise devletin ekonomideki rolünün zayıflatılması gibi gelişmeler, bu dönüşümü takip etti.

¹⁶ 1980'lerden itibaren Avrupa'daki diğer aşırı sağ partilerin de işçi sınıfından önemli oranda destek aldığı görülmektedir (bkz. Betz, 1994).

Seçim sisteminde yapılan değişiklikler neticesinde parlamentoda temsil edilme noktasında ciddi sorunlar yaşayan FN, 1989'da üç öğrencinin örtülü biçimde okula girme girişimini ve aynı yıl Humeyni'nin Salman Rüşdi için ölüm fetvası yayımlamasını ülkede "İslamcı istilanın" varlığıyla ilişkilendirerek göç konusunu güvenlikleştirmeyi¹⁷ sürdürdü (Morgan, 2017, s.6).

FN'nin dinamizm kazanmasını sağlayacak şekilde göç konusunun güvenlikleştirilmesinde uluslararası gelişmeler de kritik rol oynadı. Bu gelişmeler, daha çok SSCB'nin dağılması sonrasında yaşandı. 1990'ların başından itibaren dünyanın farklı bölgelerinde yaşanan savaşlar, iç çatışmalar ve büyüyen ekonomik sorunlar nedeniyle göç konusu küresel bir mesele haline geldi ve gelişmiş kapitalist ülkelere göç hızlandı. Avrupa ise uluslararası düzensiz göçün merkezlerinden biri haline geldi. 1990'larda yaşanan göç, Avrupa'ya geçmişte yaşanan göçlerden bazı farklı nitelikler içermesi itibarıyla dikkat çekicidir. Her şeyden önce yeni göç dalgası, ulusal hükümetlerin onayıyla gerçekleşmedi. Dolayısıyla 2. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da işgücü eksikliğinin temini ve ulusal ekonomilerin restorasyonu için hükümetler tarafından desteklenen göçten temel bir ayrışma söz konusudur. İkinci olarak, 1990 sonrasında yaşanan göç, yine geçmişten farklı olarak, ülkelerin ulusal, toplumsal ve ekonomik güvenliğine tehdit olarak sunuldu ve böylece toplumsal güvenlik meselesi haline getirildi. Üçüncü olarak, artan düzensiz göç, kıta genelinde yeni siyasi aktörlerin gelişimine zemin hazırladı. Özellikle uluslararası göçü başarılı biçimde güvenlikleştiren ve böylece meseleyi toplumsal ve ekonomik güvenliğin merkezine yerleştiren aşırı sağ bu koşullar altında ön plana çıktı (Şener ve Uzun, 2022, ss.484-490).

Söz konusu dönemde politik fırsat yapılarında meydana gelen gelişmeler de aşırı sağın güç kazanmasını kolaylaştırdı. Aşırı sağın başarısında politik fırsat yapılarına vurgu yapanlar, rakip partilerin stratejilerinde ve politikalarında yaşanan değişime dikkat çekmektedir (Hainsworth, 2004, s.112). Bu minvalde Fransa'da 1990'ların başında iktidarda bulunan merkez sağın (RPR/UDF) uygulamalarına göz atılabilir. Merkez sağ, temel olarak FN'nin etkisini FN'ye benzeyerek sınırlamaya çalıştı. Örneğin göçün durdurulması, göçmenlerin Fransız vatandaşlığı kazanmasının engellenmesi, göçmenlere yönelik sosyal yardımların sınırlandırılması, polise yasadışı göçü engellemek için istedikleri yerde kimlik kontrolü yapma yetkisinin tanınması ve aile birleşiminin engellenmesi gibi politikalar, bu açıdan dikkat çekicidir. Ne var ki bu

¹⁷ Güvenikleştirme kavramının ortaya çıkışında Kopenhag Okulu (Kopenhag Barış Araştırmaları Enstitüsü) önemli bir yere sahiptir. Güvenikleştirme mantığına göre, bir güvenlikleştirici aktör (bu çalışma bağlamında aşırı sağ partiler), bir meseleyi (bu çalışma bağlamında göç meselesini) yerli halkın var oluşunu tehdit eden bir ekonomik/kültürel/sosyal bir durum olarak tanımlayarak siyasallaştırmakta, ardından ise bu tehditle mücadele edebilmek için meseleyi güvenlik alanına taşımaktadır. Böylece mesele güvenlikleştirilmektedir. Kopenhag Okulu için bkz Buzan vd., 1998; Buzan ve Weaver, 2003; Stritzel, 2007; Balzacq vd., 2016. Literatürde FN özelinde yapılan önemli bir Türkçe çalışma için bkz. Şener ve Uzun, 2022.

siyasalar, FN'nin kazandığı dinamizmi zayıflatmaya yetmediği gibi, ana akım siyasetin aşırı sağa benzemesi sonucunu doğurarak uzun vadede Fransız sağının geleneksel ayarlarını merkez aktörler aleyhine bozdu.

FN ise göç konusunu bu süreçte önce siyasallaştırdı, sonrasında ise güvenikleştirdi. Partinin meseleyi güvenikleştirmesinde kullandığı çeşitli argümanlar bulunmaktadır. Örneğin parti, "ulusal tercih" (préférence nationale) perspektifi bağlamında iş, refah yardımları, konut ve eğitim imkanlarının yalnızca Fransız vatandaşlarına verilmesini savundu (Swyngedouw ve Ivaldi, 2001, s.15). Bu itibarla refah şövanizmi parti söyleminde güç kazandı. Aynı zamanda FN, göçmenleri ulusun homojen yapısını bölen, suça bulaşmış ve haksız biçimde kamu kaynaklarından (örneğin sosyal güvenlik sisteminden) yararlanarak yerli Fransızların refahtan pay almasını engelleyen bir grup olarak tanımlandı. Böylece göçmenler, ulusal kimliğe ve güvenliğe tehdit olarak sunuldu ve toplumsal güvenlik meselesi haline getirildi.

Göçmen karşıtlığı dışında, 1990'larda Avrupa entegrasyonuna ilişkin yoğunlaşan tartışmalar da FN'nin gelişimi üzerinde etkili oldu. Ancak bu meselenin de göç konusuyla bağlantılandırılarak ele alındığı not edilmelidir. FN'nin Avrupa entegrasyonu meselesine karşı pozisyonunu analiz edebilmek için kısaca Avrupa şüpheciliği (Euro-scepticism) konusuna yoğunlaşmak gerekmektedir. Taggart'ın (1998, ss.365-367) da belirttiği üzere Avrupa şüpheciliği, özellikle küçük partilerin kendilerini ana akım aktörlerden ayırtmak için kullandıkları bir pozisyonudur. Bu açıdan merkez aktörlerin neoliberal Avrupa entegrasyonu yanlısı politikaları eleştirilmektedir.

FN'nin Avrupa şüpheciliği ise Maastricht Anlaşması'ndan itibaren belirgin hale geldi. Maastricht Anlaşması'nı Fransız halkı, dili ve kültürü açısından bir "felaket" olarak tanımlayan Le Pen, Fransa'nın federalist AB içerisinde kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığını iddia etti (Hainsworth, 2004, s.107). Ayrıca AB'nin ulusal egemenliği sınırlayan seçkin yapıya da karşı çıktı. Aynı dönemde küreselleşmenin de ulusal sınırlar üzerinde baskı yarattığını belirterek Fransız kültürünün korunaksız hale geldiğini ileri sürdü.

Buna karşılık, Charles de Gaulle'yi hatırlatacak biçimde FN'nin "birleşik Avrupa" fikri yerine, devletlerin tam egemenliğe sahip olduğu "uluslar Avrupa'sı" (Europe of Nations) fikrini destekledi. Ne var ki Eylül 1992 referandumu, yüzde 51 oyla kabul edildi. Referandumun ardından FN, anlaşmanın yeniden müzakere edilmesi gerektiğini belirtti ve ülkedeki sorunların çözümü için Fransa'nın kaybolan egemenliğinin -özellikle iktisadi alanda- geri kazanılmasına ihtiyaç olduğunu savundu (Statham ve Koopmans, 2009, s.452). Bu adımın ülkenin yabancılar tarafından istila edilmesinin önünde engel teşkil edeceği öne sürüldü.

Gerek göçmen meselesi gerekse de Avrupa entegrasyonuna ilişkin hararetli tartışmalar neticesinde 1990'larda istikrarlı bir seçim performansı sergileyen FN, Mart 1998'de yapılan bölgesel seçimlerde yüzde 15 oy alarak ana akım siyasete meydan okudu. Ancak sonrasında yükselen fraksiyonculuğun etkisiyle parti içerisinde yaşanan ciddi tartışmalar, aşırı sağın kazandığı ivmeyi kısa süreli de olsa sona erdirdi.

Ocak 1999'da Le Pen ile onun izolasyoncu politikalarına karşı çıkararak diğer partilerle ittifak öneren partinin iki numaralı ismi Bruno Mégret¹⁸ arasında başlayan çekişme, bu açıdan dikkat çekicidir. Bu tartışma neticesinde Mégret, parti yetkililerinin ve seçilmişlerinin yarısından fazlasını yanında götürerek FN'yi terk etti ve Ulusal Cumhuriyetçi Hareketi (Mouvement National Républicain, MNR) kurdu (Mayer, 2018, s.439). Mégret'in ayrılığının ardından içerideki görüş ayrılıkları azalsa da FN, bölünmenin bedelini 1999 AP seçimlerinde yüzde 5.7 oy alarak ödedi (bkz. Tablo 3).

Ne var ki partinin gerilemesi kısa soluklu oldu. 2000'lerin başından itibaren Fransa'da aşırı sağ söyleme güç kazandıracak bazı konjonktürel gelişmelerin ortaya çıkması, bu gelişmede belirleyici oldu. Kayda değer biçimde Fransız siyaseti, ABD'yi vuran 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından küresel ölçekte terörle mücadele söyleminin ön plana çıkmasından doğrudan etkilendi. Bu saldırıların ardından özellikle Müslümanların yoğunlukta yaşadığı ülkelerden kaynaklanan düzensiz göç, ülkede terörizmle ilişkilendirildi. Bu minvalde Fransa'da seçimlere gidilirken siyasi rüzgar, FN lehine esmeye başladı. Örneğin Chirac, seçimlerde güvenlik, yasa ve düzen gibi temalara ağırlık vererek aşırı sağın yeniden güçlenmesini sağladı.

2002 Başkanlık seçimlerinin kaybedeni ise ikinci tura çıkmayı başaramayan sosyalistler (PS) oldu. Geleneksel sosyal korumacı ve müdahaleci programını terk ederek neoliberalizmi benimseyen ve böylece alt sınıfların taleplerinden uzaklaşan sosyalistler, 1997-2002 yılları arasında liderlik ettikleri ve komünistler ve Yeşiller'in de içerisinde yer aldıkları çoğulcu sol koalisyon deneyiminden ciddi bir yara alarak ayrıldı. Buna karşılık, Le Pen ise ikinci tura kalarak Fransız siyasetinde büyük bir depreme yol açtı. Her ne kadar ikinci turda Chirac kampanya yapmamasına rağmen güçlü anti-faşist hareketlerin ve solun desteğiyle yüzde 82.2 oyla ezici çoğunlukla galip gelse de (bkz. Tablo 1), sonrasında FN, özellikle Nicolas Sarkozy'nin İç İşleri Bakanlığı (2002-2004; 2005-2007) döneminde ulusal hükümetin ajandasını güçlü biçimde etkiledi.

Aralık 2002'de yasadıgı göçle mücadelede sert tedbirler devreye girdi ve 2003'te laiklik uygulamalarına bakması için Chirac yönetiminin atadığı Stasi Komisyonu kamusal alanda dinsel sembollerin giyilmesini yasakladı. Ayrıca göçmenler, kamusal inkâr, tanınmama ve ayrımcılıkla karşı karşıya kaldı ve sosyal problemler için günah keçisi ilan edildi. Göç konusunun güvenleştirilmesi, diğer taraftan göçmenlerin ırkçı kolonyal

¹⁸ Mégret, kısa sürede FN'yi güçlü kampanyalarıyla iyi örgütlenmiş, parti okulları ve basını olan kurumsal bir yapıya çevirdi.

geçmişin izlerini taşıyan Fransız vatandaşlığı ve kimliğinden de sistematik biçimde dışlanmasıyla desteklendi (Boubeker, 2013, s.185).

2000'lerin başından itibaren Avrupa'nın bir dizi terör saldırısıyla karşı karşıya kalması da bu eğilimi hızlandırdı. Mart 2004'te Madrid ve Temmuz 2005'te Londra'da yaşanan terör saldırıları, bu açıdan önemlidir. Benzer biçimde 2005 yılında yaşanan iki önemli olay, FN'nin dinamizmini güçlendirdi. Öncelikle Mayıs 2005'te muhafazakar Cumhurbaşkanı Chirac, dönemin önemli konularından Avrupa anayasasını referanduma götürme kararı aldı. Chirac, referandumu çocukların geleceği için yapılan bir oylamaya benzeterek vatandaşların gelecekleri için oy vermeleri gerektiğini söyledi. PS liderliği ise daha sosyal, demokratik, güçlü, korumacı ve etkin bir Avrupa için referandumda evet oyu kullanılmasını istedi.

Ana akım siyasetin AB yanlısı tutumuna karşılık, Le Pen ise yönetici sınıfların halkın Avrupa fikrini desteklediği iddiasının hatalı olduğunu vurguladı. Özü itibarıyla AB'yi kültürel milliyetçi bir tonla düzensiz göçü destekleyerek düşük ücretli ülkelerin işçileriyle Fransız halkını karşı karşıya getiren uygulamaları,¹⁹ yozlaşmış siyasi sınıfın Avrupa fikrini kullanarak kendi sorumluluklarından kaçması, küçük ve orta boy işletmelerin hilafına olacak biçimde çokuluslu şirketlerin desteklenmesi ve üye devletlere empoze edilen mali ve parasal kriterler nedeniyle sosyal harcamaların ve ulusal egemenliğin sınırlandırılması üzerinden eleştirdi (Berezin, 2006, ss.269-270). Aynı zamanda parti liderliği, tek piyasa anlayışını reddederken, ulusal para birimine dönüşü savundu. Bu nitelikleri itibarıyla FN, sert Avrupa şüpheciliğine (hard Euroscepticism) kayarak Avrupa entegrasyonu fikrine karşı çıktı.

Solda ise Troçkistler, komünistler ve ATTAC gibi küreselleşme karşıtı oluşumlar referandumda hayır oyu için mücadele etti. Fransız solu, FN'den farklı olarak, AB'nin neoliberal dönüşümünü hedef aldı ve Avrupa entegrasyonunda piyasalaşma mantığının galip gelmesine tepki gösterdi. Aynı zamanda AB'de karar almanın teknokratikleştirilmesi ve depolitize edilmesi bağlamında ulus üstü yapıların karar almada belirgin hale gelmesi de eleştirildi (Borriello ve Brack, 2019, s.835).

Tartışılan nitelikleri itibarıyla ana akım siyasetin dışında yer alan aktörlerin hayır oyu kullandığı Mayıs referandumu, hükümetin performansının değerlendirildiği bir oylama işlevi gördü. Sonuç itibarıyla ve işçi sınıfının etkisiyle Avrupa Anayasası referandumu yüzde 54.7 oyla reddedildi ve Fransa'da yeni bir siyasi dönem açıldı. Aynı dönemde

¹⁹ Sanayisizleştirme ve neoliberal küreselleşme gibi yapısal değişimler neticesinde göçmenlerle iş ve ücretler için karşı karşıya gelen düşük gelirli, aşırı sağ hareketi güçlendirdi (bkz. Bolet, 2020, s.837).

Hollanda’da yapılan referandumda da benzer bir sonucun çıkması nedeniyle Avrupa anayasası tartışmaları ise bir süreliğine de olsa rafa kalktı (Arslantaş, 2019, s.145).²⁰

Avrupa Anayasası tartışmaları dışında, 2005 yılının diğer bir önemli gelişmesi ise uzun yıllardır sosyal dışlama, siyasi duyarsızlık, ayrımcılık, eşitsizlik, yoksulluk, ırkçılık ve sistematik polis şiddetiyle karşı karşıya kalan ve bir bölümü uzun yıllardır Fransa’da yaşayan, ancak vatandaşlık haklarından mahrum bırakılan göçmenlerin kış aylarında isyana geçmesidir. Geleceğe dair bir umut taşımayan genç göçmenlerin öncülük ettiği ve Fransız göçmen asimilasyonu modelinin işe yaramadığını açıkça gösteren 2005 isyanında sisteme yönelik memnuniyetsizlik çoğu kez şiddet olaylarını da içerecek biçimde dile getirildi (Shields, 2006, s.136). Ne var ki büyük kentlerin çeperlerinde yaşanan sosyal patlama, iktidar partilerinin tavrında anlamlı bir değişikliğe yol açmadığı gibi, büyük bir polis şiddetiyle karşılık buldu. Fransız hükümetlerinin yıllar içerisinde yol açtığı çoğu kronikleşmiş sorunların ulaştığı ciddi boyutu gözler önüne seren banliyö olayları, FN’nin göç meselesini güvenlikleştirmesinde kullandığı önemli argümanlar arasında yer aldı. FN, bu süreçte protestoları suçla ilişkilendirerek kriminalize etmeye yöneldi ve sorunları dışsallaştırmayı sürdürdü. Aynı dönemde muhafazakar sağın da benzer bir yönelime sahip olması nedeniyle ülkede kamusal söylem aşırı sağa kayd. ²¹

Fransız sağının göçmen karşıtlığında birleşmesi, Sarkozy’nin 2007 seçimlerinde Başkanlık koltuğuna oturması bağlamında düşünüldüğünde, ilk etapta sağın rakip unsurlarının gelişimini olumlu yönde etkiledi. Bu açıdan Sarkozy, sosyalistlere karşı seçimleri kazandırdığı için FN’ye; FN ise partinin fikirlerini ana akımlaştırdığı için Sarkozy’ye borçlandı. ²² Aynı dönemde solun atıllığı ise FN’nin fikirlerini müesses nizamın parçası haline getirdi (Mondon, 2015, s.412). Söz konusu nedenlerle 2007 sonrası dönemde FN, toplumsal tabanını hiç olmadığı kadar genişletme ve kamusal söylemi belirlemek açısından uygun bir fırsat yakaladı. Her ne kadar Le Pen, bu süreçte gaz odalarını yeniden hatırlasa da, Sarkozy’nin Le Pen’in Cumhuriyetle uyumlu olduğunu ifade etmesiyle birlikte siyasal dışlanmadan büyük oranda kurtuldu ve müesses nizamın bir parçası haline geldi.

Avrupa Anayasası referandumunun reddedilmesi ile banliyölerde yaşanan sosyal patlama, ana akım aktörlerin eskisi gibi yönetmeden yoksun olduğunun açık bir

²⁰ Fransa’da referandum sırasında liberal piyasa ekonomisine ve Fransız sosyal modelinin zayıflatılmasına ilişkin kaygılar; Hollanda’da ise ulusal kimliğin erozyona uğrayacağına ilişkin kaygılar galip geldi. İki referandumun ortak özelliği, halk tarafından reddedilmelidir (iki referandumun karşılaştırması için bkz. Hobolt ve Brouard, 2011).

²¹ 2000’lerin başından itibaren Fransa’da geniş bir muhafazakâr sağ hareket ortaya çıktı. Esas itibarıyla 1968 hareketini ve Foucault, Deleuze ve Derrida gibi sol entelektüelleri hedef alan bu hareket, ülkede geleneksel normların ve değerlerin yıkıldığını savundu ve siyasi doğruluğa karşı savaş ilan etti.

²² 1995 ve 2007 Başkanlık seçimlerinin ikinci turunda merkez sağın elde ettiği galibiyetler ile 2012’de sosyalistlere karşı aldığı yenilgi üzerinde FN liderliğinin aldığı kararların -muhafazakar sağı destekleme ya da desteklememe şeklinde- doğrudan etkisi oldu.

dışavurumdur. Bununla birlikte solun alternatif dayanışmacı ve eşitlikçi bir ajanda öne sürememesi nedeniyle ve FN'nin desteğiyle Sarkozy, 2007 Başkanlık seçimlerini kazanmayı başardı. Seçimlerde ekonomik canlanma, istihdam artışı ve harcama gücünün artırılması sözünü veren Sarkozy'nin vaatlerinin aksine, 2007 sonrasında Fransa'da işsizlik yüzde 10'lara ulaştı, ulusal sanayinin rekabet gücü azaldı, dış ticaret açığı iki katına çıktı ve kamu borcu hızla yükseldi. Ayrıca ülke, yüksek düzeyde finansallaşmış bir ekonomiye sahip olması nedeniyle 2007 küresel finansal krizden de ciddi biçimde etkilendi (bkz. Arslantaş ve Arslantaş, 2020, ss.8-9). Bu dönem, ekonomik daralmaya ve işsizlik oranlarında artışa yol açtı.

Aynı dönemde emek piyasasında ise neoliberal dönüşümün önü açıldı. Vatandaşlara daha fazla kazanmaları için daha çok çalışmayı öneren Sarkozy, sosyal açıdan geriletici uygulamalara imza attı. Örneğin emeklilik yaşı yükseltildi, alt sınıfların vergilendirilmesinde artışa gidildi ve grev durumunda asgari kamu hizmeti şartı getirildi. Söz konusu adımların yanında muhafazakarlar, FN'nin gelişimini olumlu yönde etkileyecek biçimde ulusal kimliğin korunmasına ağırlık verdi ve göçmen karşıtı pozisyonunu sürdürdü (Shields, 2013, s.181).

Aşırı sağ ise küresel ekonomik krizi göç meselesini güvenlikleştirmek için kullandı. Bu itibarla yüksek işsizlik, yoksulluk ve eşitsizliğe yol açan krizin denetimsiz ve riskli finansallaşma süreçleri gibi yapısal nedenlerine yoğunlaşmak yerine, meseleyi dışsallaştırarak krizden etkilenen sınıfların tepkilerini kendilerinden olmayana, yani "ötekine" yöneltmesine neden olan aşırı sağ, göçmen nüfusunu sosyal sorunlarla ilişkilendirdi. Böylece esasen sosyo-ekonomik içeriğe sahip olan meseleler, sosyo-kültürel bir tonla ele alındı. Bu durum, ana akım siyasetin alternatif bir ajanda ortaya koyamaması nedeniyle FN'nin yükselişine imkan tanıdı.

Liderlik Değişimi Dönemi (2011-2022): Normalleşme Stratejisi ve Aşırı Sağın Ana Akımlaşması

2010'lar ise gerek uluslararası konjonktürde yaşanan radikal gelişmeler gerekse de FN liderliğinde yaşanan değişiklik itibarıyla önemlidir. Her şeyden önce 2010'dan itibaren Arap ülkelerinde başlayan halk hareketleri, uluslararası göçün siyasette yeniden ön plana çıkması sonucunu doğurdu. Tunus'ta Aralık 2010'da seyyar satıcı Muhammed Buazizi'nin belediye görevlilerinin müdahalesi sırasında kendini ateşe vermesiyle başlayan toplumsal protestolar, kısa sürede diğer bölge ülkelere de sıçrayarak yüz binlerce kişinin ülkelerini terk etmesi sonucunu doğurdu. Bu süreçte Almanya, Fransa ve İskandinav ülkelerine yoğun bir düzensiz göç gerçekleşti ve böylece göç konusu siyasi tartışmaları domine etmeye başladı.

2011 yılında ise FN'nin parti liderliğinde önemli bir değişim yaşandı. Esasen Jean-Marie Le Pen, kuruluşundan itibaren FN'yi adeta bir "aile şirketi" gibi yönetti ve aile üyelerini

partinin kilit pozisyonlarına getirerek yanında tuttu (Stockemer, 2017, s.4). 2011’de Jean-Marie Le Pen’in liderliği bırakmasının ardından partide yaşanan liderlik yarışı da bu gelişme çerçevesinde gerçekleşti. Ocak 2011’de yapılan Tours Kongresi’ni Bruno Gollnisch’a karşı Le Pen’in kızı Marine Le Pen yüzde 67 oyla kazanarak parti liderliğine seçildi.

Ancak bu gelişme, parti söyleminde bazı önemli değişikliklere yol açtı. Marine Le Pen döneminde partinin geleneksel cumhuriyet değerleriyle ve kurumlarıyla mücadelesi - en azından söylemsel açıdan- sona erdi. Jean-Marie Le Pen’den farklı olarak, ana akım siyasetin geleneksel cumhuriyet değerlerini erozyona uğrattığını ifade eden Marine Le Pen, özellikle cumhuriyet anlayışının temel prensibi olan laiklik meselesine yoğunlaştı. Tarihsel açıdan laiklik, ülkede 1905’te kilise ve devleti ayıran yasasının kabulüyle devreye girdi ve dinin serbest pratiğini garanti altına aldı. Ancak artan göçle birlikte örtünme, kadın sünneti, zorla evlilik ve poligami gibi konular, Fransa’da laiklik meselesini yeniden gündeme getirdi (Morgan, 2017, s.900). FN, laikliği kadınların cinsiyetçi bir dine (İslam) ve kültüre karşı korunması olarak yorumlayarak radikal bir tanım benimsedi. Bu yönelim, göçmenlere yönelik ayrımcı söylemin Cumhuriyet yanlısı bir dille soslanarak meşrulaştırılması girişiminin kritik bir parçası oldu.

Her ne kadar Müslüman nüfusa karşı uygulanan dışlayıcı politikaları meşrulaştırmak için kullanılsa da, stratejik laiklik vurgusu, partiyi Fransız kurumsal sisteminin normları ve değerleriyle daha uyumlu hale getirdi ve böylece aşırı sağa yönelik karantina uygulamasını büyük oranda zayıflattı (Bastow, 2018, s.26). FN, bu açıdan bir tür “normalleşme stratejisi” izledi. Bununla uyumlu olarak, kendisini aşırı sağ geleneğinden ve özellikle anti-Semitizm ve ırkçılık gibi geçmişin ideolojik bagajından korumak için çeşitli adımlar attı. Örneğin İkinci Dünya Savaşı’na ya da Fransız kolonyal savaşlarına referanslar ortadan kalktı ve eşcinsel evlilik, kürtaj ve idam meselelerine bakışta yumuşamaya gidildi.²³

Aynı dönemde şaşırtıcı bir gelişme yaşandı ve aşırı sağ tonunu sürdüren Jean-Marie Le Pen, 20 Ağustos 2015’te partiden kovuldu (Mayer, 2018, s.433).²⁴ Tüm bu adımlar, Jean-Marie Le Pen liderliğinde 5. Cumhuriyet’in kurucu değerlerine, kurumlarına ve seçkinlerine karşı çıkan ve bu yönleriyle tipik bir anti-sistem partisi²⁵ olan FN’nin kamusal imajını olumlu yönde etkiledi (Shields, 2013, s.193). Bu açıdan Marine Le Pen döneminde uygulanan şeytanlaştırmadan kaçınma mantığı, bir tür oyları

²³ 2012’den itibaren parti, gaylere ve Yahudilere karşı yumuşak bir ton benimseyerek İslam’a karşı birleşme çağrısı yaptı. Bu gelişme, Jean Marie Le Pen’in homoseksüelliği biyolojik ve sosyal anomali olarak görmesiyle taban tabana zıttır.

²⁴ Marine Le Pen, babasından farklı olarak, Holokost’un barbarlığın zirvesi olduğunu söyledi ve gaz odalarını eleştirdi. Buna karşılık Jean-Marie Le Pen ise kızını “hain” olarak niteledi.

²⁵ Avrupa’da diğer anti-sistem partileri üzerine yapılan tartışmalar için bkz. Arslantaş ve Arslantaş, 2023.

ençoklaştırma stratejisidir. Böylece FN, yeni dönemde iktidar olmaya hazır bir muhalefet partisi rolüne soyundu.

İktidara gelebilmek için toplumsal tabanını genişletmeyi amaçlayan parti, Marine Le Pen döneminde parti ideolojisini kısmen revize etti. Partinin sosyal tabanını güçlendirecek ve sürekliliğini sağlayacak biçimde işçiler ve köylüleri daha fazla temsil eden bir program kabul edildi. Sol ekonomi politikalarını destekleyen ve Ekim 2011'de Le Pen'in stratejik kampanya direktörü olarak atanan Florian Philippot figürü, bu gelişmede etkili oldu (Ivaldi, 2015, s.362).²⁶ Sola kaymanın etkisiyle iktidarların finansal piyasaların çıkarlarına hizmet ettiğini ve bu nedenle sıradan Fransız vatandaşını unuttuğunu belirten Marine Le Pen, küresel ekonomik krizden herkesin eşit derecede etkilenmediğini belirterek sessiz çoğunluğun işsizlik, yaşam standardında düşüş, güvencesizlik ve gelecek korkusuyla karşı karşıya kaldığını vurguladı (Betz, 2013, s.7).

Devletin finansal piyasalardan özgürleşmesi suretiyle bankalara, uluslararası finansal kuruluşlara ve spekülörlere kaybedilen ulusal egemenliğin yeniden tesis edileceğini savunan parti lideri, ulusal para birimine dönüşü, kemer sıkmanın terk edilmesini, sınır kontrollerinin artırılmasını, demokrasi açığının giderilmesini, AMB'nin dayattığı parasal politikaların terk edilmesini ve göç konusunda AB'nin ortaklaşması gerektiğini ifade etti (Shields, 2013, s.182).

FN, söz konusu programla girdiği 2014 AP seçimlerinde 24.86 oyla 24 sandalye kazanarak birinci parti oldu (bkz. Tablo 3).²⁷ Buna karşılık UMP, yüzde 20.8, PS ise yüzde 14 oy aldı. FN'nin özellikle alt sınıfların desteğini alarak elde ettiği bu sonuç, 5. Cumhuriyet'te bir aşırı sağ partinin elde ettiği en büyük başarı olarak kayıtlara geçti. Diğer taraftan hükümet için bir tür referandum niteliğinde olan 2014 AP seçimleri, yükselen toplumsal taleplerin temsil edilmemesi şeklinde cisimleşen ana akım aktörlerin düşüşünü açık biçimde gösterdi.

²⁶ Bununla birlikte partinin sınıf siyaseti karşıtlığı sürdü.

²⁷ İktidar değişiminin söz konusu olduğu parlamento seçimlerinden farklı olarak, AP seçimleri, tali derecede önemlidir. Bu nedenle AP seçimlerinde genellikle muhalif partilerin daha yüksek oy aldığı görülmektedir (Reif, 1984, s.245).

Tablo 3. FN'nin Avrupa Parlamentosu (AP) Seçimleri Performansı

AP Seçimleri Dönemi	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı
1984	11	10
1989	11.7	10
1994	10.5	11
1999	5.7	5
2004	9.8	7
2009	6.3	3
2014	24.9	24
2019	23.3	23

Kaynak: Fransız İç İşleri Bakanlığı websitesi, <https://www.interieur.gouv.fr/Elections/Les-resultats>.

Avrupa Parlamentosu seçimlerinin ardından Avrupa'nın bir dizi terör saldırısıyla sarsılması, göç meselesinin güvenleleştirilmesini ve böylece FN'nin daha güçlü bir seçim performansı sergilemesi sürecini hızlandırdı. Bu bağlamda Mayıs 2014'te Brüksel, Ocak 2015'te Paris, Şubat 2015'te Kopenhag, Kasım 2015'te Paris, Ocak 2016'da İstanbul, Mart 2016'da Brüksel, Temmuz 2016'da Nice, Aralık 2016'da Berlin, Şubat, Mart ve Nisan 2017'de Paris, Nisan 2017'de Stockholm, Mayıs 2017'de Manchester, Mart ve Haziran 2017'de Londra ve Ağustos 2017'de Barcelona, ciddi can kayıplarına ve büyük bir korkuya yol açan terör saldırılarının hedefi oldu (Deutsche Welle, 2017). Saldırıların ardından özellikle Müslüman ülkelerden gelen göçmenler, çoğunlukla suçla ilişkilendirildi ve yoğun bir polis baskısıyla karşı karşıya kaldı. Aynı dönemde göçün sınırlandırılması için de önemli adımlar atıldı.

Avrupa'ya yönelik düzensiz göç, Türkiye ile AB arasında Nisan 2016'da yapılan anlaşmayla önemli oranda azaldı ve 2017 yılının ortasından itibaren Balkan rotasının kapatılmasıyla birlikte söz konusu düşüş sürdü. Ancak düzensiz göçün azalması, göç meselesinin gündemden düştüğü anlamına gelmemektedir. Bunu doğrular nitelikte aşırı sağ, diğer aktörlerin aleyhine olacak biçimde birçok ülkede siyasi ayarları radikal biçimde değiştirdi. Fransa, Almanya (AfD), Danimarka (DF) ve İtalya (LN) gibi ülkelerde son dönemlerde aşırı sağın seçimlerde elde ettiği başarı, ulusal parti sistemlerinin yeniden yapılandırılması itibarıyla dikkate değerdir.

Son dönemlerde ciddi oy kayıplarıyla karşı karşıya kalan geleneksel aktörler (muhafazakar, sosyal demokrat, sosyalist ve liberal partiler gibi) ise oy kayıplarını telafi edebilmek için göçün sınırlandırılmasına yöneldi. Bu konuda yapılan kontroller ve polisin yetkileri artırıldı ve gündelik hayatta kimlik sorma gibi uygulamalar sıradanlaştı.

Ancak gerek Fransa gerekse de Almanya'da yapılan seçimler, merkez aktörlerin aşırı sağ taktik ederek yarıştığı seçimlerde hezimet yaşadıklarını ortaya koymaktadır.²⁸

2017 Başkanlık seçimlerinde (Nisan ve Mayıs ayları) ise FN'nin adayı Marine Le Pen oldu. Kampanya sürecinde göç, AB, laiklik ve kadın hakları gibi konulara ağırlık veren Le Pen (Ivaldi, 2018, ss.286-297), ilk turda yüzde 21.3 oy alarak liberal sağ Emmanuel Macron'un (yüzde 24) ikinci turda rakibi oldu. Hollande döneminde uygulanan neoliberal politikaların bedelini ağır biçimde ödeyen sosyalistler ikinci tura kalamazken; soldaki boşluk ise yüzde 19.6 oy alan Sol Cephe adayı Jean-Luc Mélenchon tarafından dolduruldu. İkinci turda yüzde 33.9 oy almasına rağmen Le Pen, başkanlık koltuğunu Macron'a kaybetti (bkz. Tablo 1). Yine de bu sonuç, partinin toplumsal tabanının genişlediğini açıkça ortaya koymaktadır.

FN'nin seçim başarısı, tıpkı 1990'larda da görüldüğü üzere, yine parti içi bölünmelerle kısmen sekteye uğradı. Bu minvalde partinin iletişimden ve stratejiden sorumlu olan ve partinin tek mesele partisi olmasını engelleyen Philippot, Eylül 2017'de istifa ederek Vatanseverler (Les Patriotes) adında bir parti kurdu. Ancak bu parti, beklenen başarıyı elde edemedi (Surel, 2019, s.1252). Ayrılığın ardından FN ise yeniden kurumsallaşarak 1 Haziran 2018'den itibaren Ulusal Birlik (Rassemblement National, RN) adını aldı.

Partinin yeniden yapılandırıldığı süreçte Fransa'da devam eden siyasi ve toplumsal memnuniyetsizlik, alt sınıfların sosyal yeniden üretimini zorlaştıran yeni vergilendirmelere karşı Kasım 2018'de ortaya çıkan Sarı Yelekliler hareketiyle birlikte zirveye ulaştı. Bu hareket, her ne kadar görünüşte araçların kullandığı yakıtın ekolojik vergilendirilmesi üzerinden ortaya çıkmış gibi görünse de, esasen Fransa'yı sarsan ekonomik ve sosyal krize bir toplumsal yanıt niteliği taşıdı. Her Cumartesi günü bir araya gelen göstericiler, Macron yönetiminin adaletsiz vergi politikalarına, seçkinlerin ayrıcalıklarına ve temsili demokrasinin açmazlarına tepki gösterdi (Chamorel, 2019, s.48).

Geniş katılımlı gösteriler, diğer taraftan ufukta görünen siyasi değişimin de ipuçlarını verdi. Ardından RN, Mayıs 2019 AP seçimlerinde yüzde 23.3 oyla 23 sandalye kazanarak birinci parti oldu (bkz. Tablo 3). Bu başarı, 2022 seçimleriyle sürdü. Seçim kampanyası döneminde sosyal adalet, Fransız kültürünün korunması, vatandaşların güvenliğinin sağlanması, yolsuzlukla mücadele konusunda adımlar atacağını ifade eden Marine Le Pen,²⁹ ilk turda yüzde 23.1 oy alarak ikinci tura kalmayı başardı. İkinci

²⁸ Almanya Alternatif Partisi (AfD), federal hükümetin kriz politikalarını eleştiren bir hareket olarak kurulmasına karşılık, 2015'ten itibaren Almanya'ya artan düzensiz göçün etkisiyle hızla göçmen karşıtı bir partiye dönüştü. FN'ye benzer biçimde AfD, Almanya'ya yoğunlaşan göçü, önce çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarla ilişkilendirerek siyasallaştırdı, sonrasında ise meseleyi güvenlik boyutuna çekerek olağanüstü tedbirlerle güvenlikleştirmeye yöneldi. Bu konuda bkz. Arzheimer ve Berning, 2019.

²⁹ Marine Le Pen'in 2022 Başkanlık seçimleri programı için bkz. <https://mlafrance.fr/pdfs/manifeste-m-la-france-programme-presidentiel.pdf>.

turda yine Macron'la yarışan aday, yüzde 41.4 oy alarak seçimleri kaybetse de, büyük bir başarı elde etti (bkz. Tablo 1). Bu sonuç, FN'nin ülkede büyük oranda ana akımlaştığını ortaya koyması itibarıyla önemlidir. Partinin kazandığı ivme, parlamento seçimlerinde de sürdü. FN, bu seçimlerde meclise 89 temsilci yollamaya hak kazanarak tarihi bir başarı elde etti (bkz. Tablo 3).

Sonuç

Fransız parti sistemine damgasını vuran temel aktörlerden biri olan FN, elde ettiği seçim başarıları ve kamusal söylem üzerindeki güçlü etkisi itibarıyla Batı Avrupa'nın en önde gelen aşırı sağ partisidir. Bu başarı, 1970'lerin başından itibaren merkez siyasetlerin, medyanın ve anti-faşist hareketlerin etkisiyle siyasi dışlamaya karşı karşıya kalan bir parti için oldukça ilginç bir gelişmedir.

Genel itibarıyla değerlendirildiğinde, FN'nin tarihsel evriminde üç dönem dikkat çekmektedir. 1972-1980 yılları arasındaki erken dönemde FN'nin siyasi programı ve söylemi itibarıyla aşırı sağa yakınlaştığı görülmektedir. Söz konusu dönemde partinin yaşadığı çeşitli örgütsel ve finansal sorunlar ile aşırı ağa karşı yürürlüğe konulan karantina uygulaması nedeniyle seçimlerde önemli bir atılım gerçekleştirmediği görülmektedir. Bununla birlikte 1970'lerin ortalarından itibaren Fransa'da 2. Dünya Savaşı sonrasında 30 yıl kadar süren ekonomik mucize döneminin sona ermesi ve sonrasında ortaya çıkan yüksek işsizlik, yoksulluk ve eşitsizlikler, ülkede ana akım siyasetin eskisi kadar kolay yönetmesinin koşullarını büyük oranda ortadan kaldırdı.

FN'nin 1981-2010 yılları arasındaki ikinci dönemde ise ana akım siyasetin görmezden geldiği yeni meseleleri politize ederek siyasi rekabetin doğasını değiştirdiği görülmektedir. Bu minvalde partinin öncelikle göç meselesini siyasallaştırdığı ve sonrasında güvenlikleştirildiği görülmektedir. Böylece göç meselesi, ulusal güvenlik ve kimlik tartışmaları üzerinden sosyal sorunlarla ilişkilendirilerek siyasi tartışmalarda ön plana çıktı. Ayrıca parti, 1990'ların başından itibaren ise Avrupa entegrasyonu konusuna yoğunlaştı. Bu minvalde Avrupa entegrasyonunda derinleşme adımları, ulusal ait olmayan kimselerin yerli Fransız halkının ekonomik ve sosyal çıkarlarını tehdit ettiği bir süreç olarak tanımlandı. Buna uygun olarak, göçmenler ve yabancılar gibi kullanışlı aktörler, günümüzde çoğu kronikleşen sosyal sorunlar için günah keçisi ilan edildi. Buna karşılık ana akım aktörler ise neoliberal politikalarla alternatifsizliği önerdi ve daha dayanışmacı, içermeci, demokratik ve eşitlikçi bir program üretmek yerine vatandaşların taleplerine yabancılaştı. Bu durum, FN'nin istikrarlı biçimde yükselen bir seçim profili sergilemesine zemin hazırladı.

2011'den itibaren başlayan üçüncü dönemde ise partinin liderlik değişiminin etkisiyle stratejik olarak normalleşme siyaseti izlediği görülmektedir. Aynı zamanda FN,

yükselen ekonomik ve sosyal taleplere geleneksel sol programı hatırlatan bir ajandayla yanıt verdi. Bunun neticesinde FN, seçmen tabanını önemli oranda genişletme fırsatı buldu. Buna karşılık ana akım siyaset, ideolojik ve programatik öncelikleri itibarıyla neoliberalizm temelinde birbirine yakınlaşmayı sürdürdü ve toplumsal taleplerden uzaklaştı. Kasım 2018’de ortaya çıkan Sarı Yelekliler Hareketi örneğinde de görüldüğü üzere, ülkede toplumsal protesto dinamiklerinin yeniden canlanması, merkez aktörlerin içerisine girdiği bunalımın dışavurumu olarak düşünülebilir. Ayrıca merkez sağ, aşırı sağ argümanları normalleştirerek FN’nin meşruiyetini artırdı. Bunu partinin elde ettiği tarihi seçim başarıları izledi.

Tüm bu gelişmeler neticesinde Fransa’da uzun yıllar boyunca aşırı sağa karşı uygulanan karantina hattı ya da Cumhuriyetçi cephe mantığı, eski önemini yitirdi. FN’nin güçlü seçim performansı ise Fransız sağında sola karşı yeni ittifakların kapısını aralayabilir. Bu nedenle yakın gelecekte ülkede aşırı sağın iktidar ortağı haline gelmesi olasılıklar dahilindedir.

Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Yazarın Çıkar Çatışması Beyanı	Araştırmaya konu olan durum, olgu veya kurum ile yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır
Yazar(lar) Katkı Oranı Beyanı	Çalışmanın tamamlanmasında birinci yazarın katkı oranı %100’dür.
Etik Kurul Onay Belgesi	Araştırma/inceleme sırasında etik kurul onay belgesi gerektiren herhangi bir bilimsel yöntem kullanılmamıştır.

Kaynakça

- Arslantaş, Ş. (2019). *Avrupa’da Değişen Siyasal Paradigma Çerçevesinde Yeni Sol Reformist Partiler: Yunanistan, Fransa ve Almanya Örnekleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Arslantaş, Ş. & Arslantaş, D. (2020). Fransa’da Değişen Siyasal Paradigma Çerçevesinde Radikal Solun Yükselişi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-26.
- Arslantaş, D. & Arslantaş, Ş. (2023). From “Permanent Opposition” to the “Power”: Anti-systemic Parties in Turkey. *Party Politics*, online first, 1-11.
- Arzheimer, K. & Berning, C. C. (2019). How the Alternative for Germany (AfD) and their Voters Veered to the Radical Right, 2013–2017. *Electoral Studies*, online first, 1-10.
- Aslan, M. Ç. (2016). Dış Politika Alanında Oluşan İdeolojik Bağ: Fransız Milliyetçi Cephe Partisi Örneği (2011-2015). *Gazi Akademik Bakış*, 10(19), 227-254.
- Balzacq, T. & Leonard, S & Ruzicka, J. (2016). ‘Securitization’ Revisited: Theory and Cases. *International Relations*, 30(4), 494-531.

- Bastow, S. (2018). The Front National Under Marine Le Pen: A Mainstream Political Party?. *French Politics*, 16, 19-37.
- Bell, D. S. (1994). The French National Front. *History of European Ideas*, 18(2), 225-240.
- Berezin, M. (2006). Appropriating the “no”: The French National Front, the Vote on the Constitution, and the “new” April 21. *PS: Political Science & Politics*, 39(2), 269-272.
- Betz, H. (1994). *Radical Right-Wing Populism in Western Europe*. London: Macmillan.
- Betz, H. (2013). The New Front National: Still a Master Case?. Recode Working Paper No. 30 (www.recode.info/wp-content/uploads/2014/01/Final-RECODE-30-Hans-Georg-Betz_Final_fin.pdf).
- Borriello, A. & Brack, N. (2019). ‘I Want my Sovereignty Back!’ A Comparative Analysis of the Populist Discourses of Podemos, the 5 Star Movement, the FN and UKIP during the Economic and Migration Crises. *Journal of European Integration*, 41(7), 833-853.
- Boubeker, A. (2013). The Outskirts of Politics: The Struggles of the Descendants of Postcolonial Immigration in France. *French Cultural Studies*, 24(2), 184-195.
- Bolet, D. (2020). Local Labour Market Competition and Radical Right Voting: Evidence from France. *European Journal of Political Research*, 59(4), 817-841.
- Bornschieer, S & Kriesi, H. (2012). The Populist Right, the Working Class, and the Changing Face of Class Politics. J. Rydgren (ed.). *Class Politics and the Radical Right* (1-23). London: Routledge.
- Buzan, B. & Waever, O. & Wilde J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, B. & Waever, O. (2003). *Regions and Power: The Structure of International Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chamorel, P. (2019). Macron Versus the Yellow Vests. *Journal of Democracy*, 30(4), 48-62.
- Copsey, N. (1997). A Comparison between the Extreme Right in Contemporary France and Britain. *Contemporary European History*, 6(1), 101-116.
- Deutsche Welle (17.08.2017). *A Chronology of Terror in Europe*, <https://www.dw.com/en/madrid-to-manchester-to-barcelona-a-chronology-of-terror-in-europe/a-38949481> (Erişim tarihi: 20.05.2023).
- Eatwell, R. (2003). Ten Theories of the Extreme Right. P. Merkl & L. Weinberg (eds.). *Right-Wing Extremism in the Twenty- First Century* (47-73). London: Frank Cass.
- Eatwell, R. (2004). The New Extreme Right Challenge. R. Eatwell & C. Mudde (eds.). *Western Democracies and the New Extreme Right Challeng* (1-16). London: Routledge.
- Golder, M. (2016). Far Right Parties in Europe. *Annual Review of Political Science*, 19, 477-497.
- Hainsworth, P. (2004). The Extreme Right in France: The Rise and Rise of Jean-Marie Le Pen's Front National. *Representation*, 40(2), 101-114.
- Hainsworth, P. (2008). *The Extreme Right in Western Europe*. London: Routledge.
- Hobolt, B. & Brouard, S. (2011). Contesting the European Union? Why the Dutch and the French Rejected the European Constitution. *Political Research Quarterly*, 64(2), 309-322.

- Ignazi, P. (2003). *Extreme Right Parties in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Ivaldi, G. (2015). Towards the Median Economic Crisis Voter? The New Leftist Economic Agenda of the Front National in France. *French Politics*, 13, 346-369.
- Ivaldi, G. (2018). Contesting the EU in Times of Crisis: The Front National and Politics of Euroscepticism in France. *Politics*, 38(3), 278-294
- Jugé, T. S. & Perez, M. P. (2006). The Modern Colonial Politics of Citizenship and Whiteness in France. *Social Identities*, 12(2), 187-212.
- Kitschelt, H. (2007). Growth and Persistence of the Radical Right in Postindustrial Democracies: Advances and Challenges in Comparative Research. *West European Politics*, 30(5), 1176–1206.
- Laborde, C. (2008). *Critical Republicanism*. Oxford: Oxford University Press.
- Mayer, N. (2013). From Jean-Marie to Marine Le Pen: Electoral Change on the Far Right. *Parliamentary Affairs*, 66(1), 160-178.
- Mayer, N. (2018). The Radical Right in France. J. Rydgren (ed.). *The Oxford Handbook of the Radical Right* (433 – 451), Oxford: Oxford University Press.
- McCulloch, T. (2006). The Nouvelle Droite in the 1980s and 1990s: Ideology and Entryism, the Relationship with the Front National. *French Politics*, 4, 158-178.
- Mondon, A. (2015). The French Secular Hypocrisy: The Extreme Right, the Republic and the Battle for Hegemony. *Patterns of Prejudice*, 49(4), 392-413.
- Morgan, K. J. (2017). Gender, Right-wing Populism, and Immigrant Integration Policies in France, 1989–2012. *West European Politics*, 40(4), 887-906.
- Mudde, C. (1995). Right-wing Extremism Analyzed. A Comparative Analysis of the Ideologies of Three Alleged Right-wing Extremist Parties (NPD, NDP, CP'86). *European Journal of Political Research*, 27(2), 203-224.
- Mudde, C. (2000). *The Ideology of the Extreme Right*. Manchester: Manchester University Press.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murray, R. (2016). The Political Representation of Ethnic Minority Women in France. *Parliamentary Affairs*, 69(3), 586-602.
- Oesch, D. (2008). Explaining Workers' Support for Right-wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland. *International Political Science Review*, 29(3), 349-373.
- Pardos-Prado, S. & Xena, C. (2019). Skill Specificity and Attitudes toward Immigration. *American Journal of Political Science*, 63(2), 286-304.
- Reif, K. (1984). National Election Cycles and European Elections, 1979 and 1984. *Electoral Studies*, 3(3), 244-255.
- Shields, J. G. (2006). Political Representation in France: A Crisis of Democracy?. *Parliamentary Affairs*, 59(1), 118-137.

- Shields, J. (2013). Marine Le Pen and the 'New' FN: A Change of Style or of Substance?. *Parliamentary Affairs*, 66(1), 179-196.
- Singer, D. (1991). The Resistible Rise of Jean-Marie Le Pen. *Ethnic and Racial Studies*, 14(3), 368-381.
- Statham, P. & Koopmans, R. (2009). Political Party Contestation over Europe in the Mass Media: Who Criticizes Europe, How, and Why?. *European Political Science Review*, 1(3), 435-463.
- Stockemer, D. (2017). *The Front National in France: Continuity and Change under Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen*. Cham: Springer.
- Stritzel, H. (2007). Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond. *European Journal of International Relations*, 13(3), 357-383.
- Surel, Y. (2019). How to Stay Populist? The Front National and the Changing French Party System. *West European Politics*, 42(6), 1230-1257.
- Swyngedouw, M. & Ivaldi, G. (2001). The Extreme Right Utopia in Belgium and France: The Ideology of the Flemish Vlaams Blok and the French Front National. *West European Politics*, 24(3), 1-22.
- Şener, B. & Uzun, Ş. (2022). Ekonomik Güvenlik ve Toplumsal Güvenlik Bağlamında Uluslararası Göçün Güvenleştirilmesi: Fransa "Ulusal Cephe" Partisi Örneği. *Sosyoekonomi*, 30(54), 467-496.
- Taggart, P. (1998). A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party System. *European Journal of Political Research*, 33, 363-388

From Political Isolation to Normalisation: The Case of the National Front (FN) in France

Extended Summary

The National Front (FN), also known as the National Rally (RN) since 2018, is a prominent and well-institutionalized actor in the French party system. It is also recognized as the most successful extreme right party in Western Europe in terms of electoral performance. The National Front, which has a history of ups and downs for nearly 50 years, is an extreme right-wing party founded in 1972 by various elements of the French far-right, such as Vichy supporters, Gaulle opponents, Poujadists, Catholic fundamentalists, and neo-fascists. Its ideology reflects the values and demands of those who oppose the French Revolution of 1789. Likewise, its ideology reflects a traditionalist approach that opposes Republican values and the liberal parliamentary system. The FN has been also influenced by nationalism, which shifted from left to right after the defeat of France by the Prussians in 1871, as well as anti-Semitism. The party is also against communism and the left, with the May 1968 events and the broad left alliance established between socialists and communists in 1972 becoming main targets for the FN.

Under the leadership of Jean-Marie Le Pen, the party largely shaped the nature of party competition in France. The formation of the FN coincided with the end of the economic miracle in France, characterized by high economic growth and high social standards, that lasted for about 30 years (*les trente glorieuses*). However, from the early 1970s onwards, France experienced economic recession, economic restructuring, deindustrialization, urban decay, increasing inequalities, declining living standards, and high immigration. These developments led to social polarization and political dissatisfaction, leading to the emergence of new political actors. Nevertheless, in the 1970s, the FN faced challenges such as limited mobilization on effect of the immigration issue, the hegemony of left political culture, sectarianism, and financial difficulties, resulting in electoral failures like the 1981 presidential elections.

Despite its tumultuous history, the FN gained prominence in the mid-1980s despite being subject to political exclusion and demonization by mainstream politics and media. It achieved a stable position in national politics by addressing “new issues” that were ignored by mainstream politics. Accordingly, the party opposed communism, immigration, and European integration, and influenced public discourse considerably.

At the same time, the National Front (FN) scapegoated immigrants and foreigners as a response to rising social problems such as inequalities, poverty, and unemployment. While doing this, the party also took advantage of the convergence of mainstream politics on certain programmatic and ideological priorities. Simultaneously, FN's anti-immigrant discourse was imitated by the center-right, making the extreme right discourse mainstream in France. The erosion of mainstream politics and their failure to provide robust alternatives to rising crises contributed to the success of the FN.

Against this background, the FN's rise in the presidential elections is notable with Jean-Marie Le Pen and Marine Le Pen, the party leaders, qualifying for the second round in the 2002, 2017, and 2022 elections. This development indicates the disruption of traditional settings of the French party system and the mainstreaming of extreme right discourse. Nevertheless, the party has faced significant obstacles in parliamentary elections due to the electoral system in France.

Marine Le Pen, who became the party leader in January 2011, played a critical role in party's electoral breakthrough. During Marine Le Pen's tenure, the party shifted its strategy to normalization, embracing secularism and other Republican values. The normalization strategy made the party more compatible with French institutional norms and values, weakening the cordon sanitaire previously imposed on the extreme right. It reflected an adoption of a radical usage of secularism that positioned it as protecting women against a sexist religion and culture, mainly targeting the Muslim population. The party also distanced itself from anti-Semitism, racism, and certain controversial stances on issues such as gay marriage, abortion, and the death penalty. Importantly, Jean-Marie Le Pen was expelled from the party in 2015 as part of this strategy.

These steps have improved the public image of the FN, which was previously an anti-system party that opposed the founding values, institutions, and elites of the 5th Republic under the leadership of Jean-Marie Le Pen. Afterwards, the party has become one of the strongest parties in France, taking the first seats in the 2014 and 2019 European Parliament elections. The surge of the FN can be attributed to the neoliberal position of mainstream politics, which rejects social, inclusionary, democratic, and egalitarian agenda. The resurgence of social protest dynamics in the country, evidenced by the emergence of the Yellow Vest Movement in November 2018, serves as a serious warning to mainstream actors.

